

вання навичок формулювання клінічного діагнозу відповідно до Міжнародної класифікації 10 перегляду, призначення лікування стаціонарному хворому, розробка рекомендацій подальшого спостереження – ці знання та досвід їх використання сприяють посиленню мотивації до професійної медичної освіти, підвищують якість підготовки і конкурентоспроможність лікаря. Таким чином, рушійною силою освіти стають мотивація і зацікавленість, захопленість студентів власним розвитком.

Залучення студентів до науково-дослідної роботи – важливий засіб підвищення ефективності навчального процесу і формування майбутнього лікаря-практика. Засвоюючи теоретичні знання, практичні навички, студент поглиблює знання за тематикою досліджень, розвиває самостійність мислення, самовдосконалюється, що сприяє становленню висококваліфікованого спеціаліста. Самостійна робота студентів складається з конспектування навчальної літератури, повторення навчального матеріалу, підготовки повідомлень, доповідей, виступів на практичних заняттях, написання наукових статей та участі в науково-дослідній роботі, що забезпечує збагачення теоретичного мислення і підготовку до практичної діяльності.

Важливою частиною діяльності студентів є робота в студентському науковому гуртку. Щорічно студенти-гуртківці виступають на науковій студентській конференції в УМСА, на міжвишівських конференціях, що дозволяє також формувати мотивації до всебічного оволодіння знаннями та вміннями з інфектології, розширює обсяг наукової інформації студентів. Проблеми засідань студентського наукового гуртка формують студенти, які визначають різноманітність практичних проблем і наукових інтересів, що їх найбільше зацікавили. Студенти виконують пошук літератури за обраною темою дослідження, її аналіз, визначають підходи до розв'язання обраної проблеми, формують мету і завдання наукового дослідження, виконують відбір клінічного матеріалу (архівні історії хвороби), проводять аналіз отриманих результатів спільно з викладачем. Підсумком роботи студентів-гуртківців стають виступи на наукових конференціях і публікації тез з актуальних питань інфектології, публікації статей за результатами власних досліджень. Викладачі кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією разом зі студентами-гуртківцями беруть участь у організації студентських наукових конференцій для вітчизняних студентів і студентів-іноземців. Підготовка до наукової студентської конференції – яскравий приклад творчої самостійної роботи студентів, де провідною метою стають аналіз актуальних проблем інфектології, пошук шляхів їх розв'язання, зокрема профілактичних напрямів. Участь студентів у наукових конференціях забезпечує підвищення рівня якості знань, сприяє формуванню самостійної пізнавальної роботи, розвиває творчу активність, дозволяє студенту розкрити свої здібності, прискорити процес засвоєння інформації. Науково-дослідницька діяльність студента як складова самостійної роботи – запорука становлення лікаря-спеціаліста [2].

Отже, самостійна робота – це вагома складова навчального процесу та один із продуктивних етапів підготовки кваліфікованого фахівця, адже допомагає студентам засвоїти теоретичні знання, відпрацювати алгоритм обстеження пацієнта; стимулює становлення і розвиток лікарського мислення та є індикатором готовності майбутнього лікаря до безперервного професійного зростання; формує відчуття соціальної й корпоративної відповідальності, вміння приймати рішення в складних життєвих і виробничих ситуаціях.

Список використаної літератури

1. Дусаविцький О. Мотиваційна модель уроку у системі розвивального навчання / О.Дусаविцький // Педагогічна психологія. – 2009. – №4. – С.160-166.
2. Ницович І.Р. Особливості організації самостійної роботи студентів / І.Р. Ницович, О.А. Андрієць // Медична освіта. – 2014 (додаток). – №3. – С.155-156.
3. Швець Л.С. Студентський науковий гурток як шлях підвищення рівня знань за кредитно-модульною системою / Л.С. Швець // Медична освіта. – 2016. – №1. – С.112-114.

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ У СВІТЛІ РОЗВ'ЯЗАННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

*Дубінін С.І., Пілюгін В.О., Ваценко А.В., Улановська-Циба Н.А.,
Передерій Н.О., Рябушко О.Б.*

Українська медична стоматологічна академія

Модернізація вищої медичної освіти в Україні вимагає розв'язання низки актуальних проблем. Підготовка з медико-біологічних дисциплін у закладі вищої медичної освіти відбувається відповідно до розроблених навчально-методичних комплексів. Проблеми підвищення якості навчання не можуть бути розв'язані без плідної методичної роботи викладачів кафедр.

Ключові слова: вища медична освіта, актуальні проблеми, навчально-методична робота, методика опитування, тестування.

Modernization of higher medical education in Ukraine requires overcoming a number of urgent problems. Preparation on medical and biological disciplines in a higher educational institution is carried out in accordance with the developed educational-methodical complexes. Problems of improving the quality of education can not be solved without fruitful methodological work of teachers of departments.

Keywords: higher medical education, actual problems, teaching methodology, methods of questioning, testing.

Вступ. Сучасна система вищої освіти має бути одним із найголовніших чинників динамічного розвитку економіки і суспільства, показником зростання якості людського життя, генератором нових ідей та технологій. Для того, щоб вища освіта по-справжньому ефективно виконувала ці важливі завдання, необхідне її оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти і вимог часу [1;7].

Модернізація вищої медичної освіти в Україні вимагає розв'язання низки проблем, серед яких найбільш актуальні такі: невідповідність структури підготовки спеціалістів реальним потребам медицини, зниження якості освіти, відірваність від наукових досліджень, повільні темпи інтеграції у світовий інтелектуальний простір. Фахівці також указують на значне розширення системи вищої медичної освіти, що відбувалося в Україні з середини 1990-х років, маючи на увазі як збільшення самої кількості медичних ЗВО, так і стрімке зростання загальної кількості їхніх студентів і випускників. Зі швидким розростанням системи вищої освіти прямо й опосередковано пов'язані такі проблеми як неможливість для багатьох випускників ЗВО знайти роботу за фахом, інфляція освітніх і професійних стандартів, надмірне навантаження на викладачів і недостатнє фінансування навчальних закладів та ін. [1;2;5].

На сучасному етапі перед вищою медичною освітою виникає низка актуальних навчальних проблем, які мають розв'язуватися в суспільстві на різних рівнях: державному, освітньому та безпосередньо в ЗВО і на кафедрах.

Ефективність підготовки за певним фахом залежить від досягнення оптимальних пропорцій між фундаментальними дисциплінами і професійно спрямованими. Підготовка з медико-біологічних дисциплін у медичних ЗВО відбувається в перші три роки навчання відповідно до розроблених навчально-методичних комплексів дисциплін (НМКД), де представлені нормативні та навчально-методичні матеріали, необхідні для ефективного виконання студентами робочої програми навчальної дисципліни. НМКД охоплює робочу навчальну програму дисципліни; конспекти лекцій із навчальної дисципліни; методичні вказівки і рекомендації для проведення лабораторних, практичних та семінарських (підсумкових) занять; методичні розробки з організації самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни; індивідуальні завдання і засоби діагностики знань студентів з навчальної дисципліни (екзаменаційні білети, питання до ПМК, тестові комплекси, ситуаційні та типові задачі) [2;3].

У розв'язанні проблеми підвищення якості навчання безумовно велике значення, особливо в ланці неперервної системи підготовки фахівців, має навчально-методична робота викладачів кафедр, що є об'єктивною необхідністю і законодавчою вимогою розвитку вищої освіти. У своїй практичній роботі викладачі мають широко використовувати різні методи навчання, і тільки систематичне й безперервне підвищення методичного рівня навчальної роботи може забезпечити підвищення якості освітнього процесу [4;8].

Основна частина. Традиційними формами навчання медичної біології в ЗВО стали практичні заняття, лекції та позааудиторна індивідуальна самостійна підготовка. На практичних заняттях викладач організовує детальний розгляд теоретичних питань теми, формує необхідні навички і вміння їх практичного застосування шляхом виконання студентами відповідних завдань, передбачених програмою [8].

Для ефективного проведення практичних занять необхідно, щоб студент був підготовлений: ознайомлений зі змістом теми, одержав повний обсяг інформації з питань теми під час самопідготовки при вивченні матеріалу за підручником, посібниками, збірниками тестів, комп'ютерними програмами тощо. Оскільки обсяг інформації може бути великим, рівень та ефективність самопідготовки до практичних занять суттєво залежать від методичного забезпечення.

Звісно, навчальний процес має бути забезпечений навчально-методичними матеріалами і мати сучасне матеріально-технічне обладнання. Виконання студентами практичних робіт, формування навичок і вмінь потребують сучасного методичного забезпечення. Колектив кафедри постійно працює над удосконаленням навчально-методичного і матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу. З цією метою на кафедрі створено навчальний посібник «Практикум для практичних занять з медичної біології», до якого включено матеріали про структуру модуля, тематичні плани лекцій, практичних занять, самостійної (індивідуальної) підготовки, перелік теоретичних питань до кожної теми і план виконання практичної роботи на практичному занятті. Для кожного з трьох модулів створені навчальні посібники (з грифом МОНМС України). Навчальні посібники, розроблені на кафедрі, містять теоретичний матеріал теми, тестові завдання з бази «Крок-1» (одна правильна відповідь), тестові завдання з кількома варіантами правильних відповідей, типові задачі з молекулярної біології та генетики, ситуаційні задачі з медичної генетики і паразитології. Навчальні посібники постійно оновлюємо: вводимо нові інформаційні матеріали, тестові завдання (особливо у форматі «Крок-1») за рахунок нових тестів із бази «Крок-1» і тестів, розроблених співробітниками кафедри.

Актуальною проблемою навчального процесу є оцінка його якості. Контроль знань має стимулювати засвоєння необхідних знань, оволодіння навичками, вміннями; бути об'єктивним, сприяти активізації пізнавальної та навчальної діяльності. Для ефективної перевірки рівня засвоєння студентами знань, умінь і навичок із навчальної дисципліни використовують різні методи і форми контролю. Найбільш поширені методи контролю такі: усний контроль, письмовий, тестовий, графічний, програмований контроль, перевірка практичних навичок і вмінь, а також методи самоконтролю й самооцінки.

Усний контроль (опитування) – найпоширеніший метод. Його використання сприяє опануванню логічного мислення, виробленню і розвитку навичок аргументувати, висловлювати свої думки грамотно, образно, емоційно. Використання усного контролю сприяє тісному контакту між викладачем і студентом, дає змогу виявити обсяг і ґрунтовність знань, прогалини та неточності в знаннях студентів й одразу ж їх виправити. Однак він потребує багато часу на перевірку й оцінювання, опитування нерідко буває суб'єктивним. Застосовують його на практичних заняттях, консультаціях, екзаменах.

Письмовий контроль проводиться з метою з'ясування ступеня оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками з предмета, визначення їхньої якості, тобто правильності, точності, а також усвідомленості, вміння застосувати знання на практиці. Перевагою письмової перевірки є те, що за короткий термін вдається скласти уявлення про знання багатьох студентів, результати перевірки зберігаються і є можливість з'ясувати деталі й неточності у відповідях, але це потребує чимало часу для перевірки, часто призводить до зниження грамотності студентів.

Тестовий (англ. test – іспит, випробування, дослід) контроль використовують для визначення рівня сформованості знань і вмінь з навчальної дисципліни. Виділяють тести відкритої форми (із вільно конструйованими відповідями) і тести закритої форми (із запропонованими відповідями).

Тести відкритої форми передбачають короткі однозначні відповіді, які ґрунтуються переважно на відтворенні вивченого матеріалу, або складні комплексні відповіді, які потребують розвинутого логічного мислення й аналізу.

Тести закритої форми передбачають вибір відповіді з певної кількості варіантів. Серед таких тестів виокремлюють тест-альтернативу (вимагає вибору однієї з двох запропонованих відповідей), тест-відповідність (складається з двох частин, між якими слід установити відповідність). Тести-альтернативи допомагають швидше орієнтуватися в матеріалі, знаходити спільне і відмінне в явищах, механізмах, легше класифікувати процеси за певними видами. Перевага тестів-відповідностей полягає в компактній формі завдання, завдяки чому за короткої час вдається перевірити засвоєння великого обсягу навчального матеріалу. Недоліки – обмеженість безпосередньої мети контролю й ускладнення в доборі матеріалу [9;11;12].

У підготовці матеріалів для тестового контролю необхідно дотримуватися правил: недоцільно включати відповіді, неправильність яких на час тестування не обґрунтована студентом; неправильні відповіді мають бути сконструйованими на основі типових помилок і бути правдоподібними; правильні відповіді серед запропонованих слід розміщати у випадковому порядку; завдання не повинні повторювати формулювання підручника; відповіді на запитання не мають бути підказками до інших питань.

Тестовий контроль використовують для актуалізації знань перед викладанням нової теми, виведенням підсумкових оцінок, на групових заняттях, на заліку чи іспиті, практичних заняттях. Крім того, тести можуть слугувати засобом внутрішнього контролю для порівняння, визначення рівнів успішності окремих груп студентів, порівняльної характеристики різних форм і методів викладання. Доцільно проводити тестову перевірку кожної теми навчальної дисципліни з усіх основних її питань.

Такий вид контролю дає змогу ефективніше використовувати час, ставить перед усіма студентами однакові вимоги, допомагає уникати надмірних хвилювань. Тестова перевірка унеможливує випадковість у оцінюванні знань, стимулює студентів до самоконтролю. Однак тести виявляють лише знання фактів, заохочують до механічного запам'ятовування, а не стимулюють логічне мислення, а також вимагають попередньої значної кваліфікованої роботи викладачів щодо складання ТЗ [10].

Тестовий контроль відрізняється від інших методів контролю тим, що він передбачає наявність спеціально підготовленого набору контрольних завдань, які дають змогу надійно, а головне адекватно кількісно оцінити знання студентів. На нашу думку, основні переваги тестового контролю такі: об'єктивність результатів перевірки; підвищення ефективності контролю з боку викладача за рахунок збільшення оперативності та регулярності, розподіл матеріалу дисципліни за темами, розділами, модулями; можливість застосування комп'ютерного тестового контролю, який не тільки полегшує роботу викладача, а й підвищує мотивацію навчальної діяльності, знижує емоційне напруження. Тестовий контроль передбачає однаковий рівень вимог та однакові критерії оцінювання для всіх студентів.

Наша методика роботи з тестовими завданнями охоплює три етапи: на першому, під час самопідготовки, студенти ознайомлюються з тестами та знаходять правильні відповіді, відмічають їх; на другому етапі, на практичному занятті, перевіряємо правильність розв'язання тестових завдань; на третьому етапі виконується тестовий контроль. Така поетапна робота з тестовими завданнями сприяє опануванню студентами першого курсу навичок і вмінь роботи з тестами, кращому засвоєнню навчального матеріалу і використанню його в розв'язанні конкретних завдань [9].

Комп'ютерний тестовий контроль як інноваційна технологія використовується в навчальному процесі для самопідготовки і підсумкового контролю знань студентів, але на практичних заняттях письмовий тестовий контроль ефективніший, тому що дозволяє проаналізувати помилки. Усне опитування показано для аналізу механізмів і процесів, наприклад, реплікації, транскрипції, мітозу, мейозу та інших, де потрібне не тільки знання термінології, а й уявлення та логічне мислення [11].

Безумовно, упровадження інтерактивного навчання пов'язане з використанням інформаційних комп'ютерних технологій і розвитком Інтернету. Застосування нових комп'ютерних технологій прискорює навчальний процес і робить його цікавим і різноманітним.

Для забезпечення високого методологічного рівня роботи кафедри розробляються і впроваджуються прогресивні методи навчання, технічні засоби інтенсифікації пізнавальної діяльності студентів, широко використовуються в навчальній роботі сучасні технології. Так, на кафедрі розроблені комп'ютерні програми для самопідготовки і контролю знань студентів до кожного практичного заняття, до яких уведено тести з бази даних «Крок-1». Програму розроблено за такими принципами: послідовність відповідей змінюється при наступному включенні, що унеможливує в роботі з тестами процес механічного запам'ятовування і використання «макету відповіді», визначається час відповіді на тест (30 або 60 секунд), а при неправильній відповіді в режимі «самопідготовка» на екрані з'являється варіант правильної відповіді [10;11].

Електронна бібліотека (ЕБ) кафедри, в якій можна отримати інформацію про навчально-методичну літературу, тестові завдання, матеріали лекцій, допомагає студентам обмежити інформаційний потік, зменшити час на пошук необхідної інформації. У цьому напрямі проводиться активна щоденна робота – ЕБ розширюється і постійно поповнюється навчально-методичними матеріалами: методичними вказівками, посібниками і конспектами лекцій, тестовими завданнями для самопідготовки і контролю знань студентів, комп'ютерними програмами.

Удосконалення навчально-методичного забезпечення, методики проведення занять і методів контролю якості засвоєння студентами знань допоможуть підвищити ефективність навчання в підготовці медиків сучасного рівня. При цьому необхідно пам'ятати про те, що ні комп'ютер, ні певні технології не можуть замінити викладача – вони в навчальному процесі лише доповнюють його [11;12].

Висновки. На сучасному етапі ефективність освітнього процесу і зокрема підготовки з медичної біології потребує вдосконалення навчально-методичного забезпечення, що вимагає постійної методичної роботи викладачів кафедри.

Використання комп'ютерних технологій не тільки покращує матеріально-технічне забезпечення, а вирішує низку освітніх завдань: дозволяє засвоїти новітню інформацію, нормалізувати надходження потоку інформації до студентів, активізувати опанування практичних навичок під час самопідготовки, організувати активну роботу з тестовими і ситуаційними завданнями, а також ефективно використовувати час для навчання. Для оцінювання знань студентів на практичних заняттях бажано використовувати різні форми контролю: усне і письмове опиту-

вання, тестування письмове та комп'ютерне тощо.

Педагогічні колективи кафедр мають постійно працювати над удосконаленням методики навчання й оцінювання знань студентів, що є запорукою розв'язання актуальних проблем освітнього процесу.

Список використаної літератури

1. Закон України про вищу освіту / Верховна Рада України (ВВР). – 2014. – Т.2004. – С. 37-38.
2. Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою : за станом на 28 грудня 2015 р. / Міністерство освіти і науки України (МОН). – 2015. – № 1364. Доступно: consultant.parus.ua/?doc=01986EABF7.
3. Горшунова Н.К. Інноваційні технології в підготовці лікаря в системі безперервної професійної освіти / Н.К. Горшунова // Фундаментальні дослідження. – 2009. – № 2. – С. 87-88.
4. Технології тестування при вирішенні завдань модульного навчання/ Дубінін С.І. Ваценко А.В., Пілюгін В.О. [та ін.] // Впровадження нових технологій за кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ВМ(Ф)НЗ III-IV рівнів акредитації. – Тернопіль: Укрмед-книга, 2012. – С. 126-128.
5. Застосування інноваційних технологій як запорука підвищення ефективності та якості навчання у вищій школі / Дубінін С.І., Ваценко А.В., Пілюгін В.О. [та ін.] // Медична освіта. – 2016. – № 4. – С. 12-14.
6. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу при викладанні медичної біології / С.І. Дубінін, В.О.Пілюгін, А.В.Ваценко [та ін.] // Вісник проблем біології і медицини. – 2018. – Вип.3(145). – С.220-223.
7. Вишневецький О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. / Вишневецький О. І. – [Вид. 3-є, доопрац. і допов.]. – К.: Знання, 2008. – 566 с. (Доступно: prima.lnu.edu.ua/Pedagogika/library/vyshnevsky.pdf)
8. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи / Кузьмінський А. І. – Електронна бібліотека. Info Library. – 2005. - 485 с. (Доступно: www.info-library.com.ua/books-book-105.html)
9. Чельшкова Н.Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов / Н.Б. Чельшкова. – М.: Информационно-издательский дом "Филинг", 2003. – 236 с. (Доступно: booksshare.net/index.php?id1=4&category=pedagog...chelishkova-mb...)
10. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. – 2015. – № 1(4). – С. 27-33. (Доступно: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64.exe?)
11. Биков В.Ю. Інформаційні технології і засоби навчання: зб.наук. праць / Биков В.Ю., Жук Ю.О. – К.: Атіка, 2005. – 272 с. (Доступно: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64.exe? або iitl.gov.ua/structure/detail.php?ID=22)
12. Стрельніков В.Ю. Педагогічні основи забезпечення особистого та професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання / В.Ю. Стрельніков.– [Кн. 2].–Полтава:РВВ ПУСКУ,2002. – 230 с.

SOME QUESTIONS ON PASSING A SUBTEST OF LICENSING EXAMINATION “KROK 1” IN A FOREIGN LANGUAGE

**Dubrovina O.V., Bieliaieva O.M., Borysova Z.O., Kapustianskyi D.V., Vardanian A.O.,
Dekhtiar N.I.**

Ukrainian Medical Stomatological Academy

Авторами статті обґрунтовується думка, що систематична підготовка студентів до практичних занять, методично продумана організація роботи з тестовими задачами з бази даних «Крок», регулярне повторення пройденого матеріалу, практична реалізація міжпредметних і міждисциплінарних зв'язків у процесі вивчення дисциплін циклу природничо-наукової підготовки та циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки (професійної орієнтації) таких, як латинська мова і медична термінологія та іноземна мова за професійним спрямуванням, формування у студентів високого рівня самосвідомості, відповідальності та самодисципліни забезпечать якісно нові позитивні результати складання ліцензійних іспитів «Крок».

Ключові слова: ліцензійні іспити, міжпредметні і міждисциплінарні зв'язки, вища медична освіта.

The authors of the article substantiate the opinion that the systematic preparation of students for practical classes, methodically planned organization of work with test tasks from the “Krok” database, regular repetition of the material studied, practical implementation of intersubject and interdisciplinary links in the process of studying the disciplines of the natural science training cycle and the cycle of humanitarian and socio-economic training (occupational guidance) such as Latin and medical terminology and a foreign language for professional purposes and the formation of high level of self-awareness, responsibility and self-discipline in students will provide qualitatively new positive results in passing licensing examination “Krok”.

Key words: licensing examinations, intersubject and interdisciplinary links, higher medical education.

Introduction. The entry of Ukraine into the European educational and scientific space determines the strategic goals of the development of higher medical education: integration into the international community, while simultaneously preserving and further developing the achievements and traditions of the national higher medical school, expanding international cooperation and partnership, ensuring the quality of national higher medical education, strict adherence to the principle of public responsibility, which involves lifelong learning, as well as the formation of a competence complex: integral, general and specific (professional, subject), personal and social [1; 2; 6; 10]. In this context, the issue of formation of foreign-language professional communicative competence of future doctors becomes of paramount importance.

The results of the study and their discussion. Taking into account the strategic goals of the development of the national higher medical education and the main provisions set out in the Standards and Recommendations for Ensuring the Quality of Higher Education in the European Space, in order to determine the level of formation of foreign-language professional communicative competence for students of higher educational establishments, which train specialists in the field of knowledge 22 “Health”, and outline of measures aimed at improving this training in 2017-2018, the State Institu-